

ОБРИ

Література • Мистецтво • Критика

"HORIZONS"
UKRAINIAN MONTHLY
of
LITERATURE, ARTS
& CRITICS

"ОБРИ"
УКРАЇНСЬКИЙ МІСЯЧНИК
ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА
І КРИТИКИ

Адреса Редакції і Адміністрації:
"HORIZONS"
P.O. Box 132
Cooper Station
New York 3, N. Y.

Рік I, ч. 1. Травень, 1951 р.

Vol. I, No. 1. May, 1951

Артур Кестлер і Микола Хвильовий

Коли читаємо книги Артура Кестлера, не можемо позбавитись враження, що нам знайома ця сув'язь проблем. Думаємо про Миколу Хвильового. Тема комісара Рубашова, що в його партійній історії свій смертний присуд, перекликається з новелою „Я — романтика". Заключні слова роману „Доба туги", в яких, перед вигорілою ідейно Європою, ставиться питання без відповіді: „Куди йти?" — нагадують нам це саме питання, поставлене Хвильовим і в „Санаторійній зоні", і в „Заулку", і в „Осені", і в „Вальдшнепах".

Адже А. Кестлер, журналіст і безперечно талановитий письменник, відштовхується від Достоєвського для пізнання таїн психіки своїх екзальтованих або раціоналістичних героїв.

М. Хвильовий сягає до праджерела: до Гоголя. Атмосфера „Я — романтика" і „Темряви опівдні" майже тотожна. І тут і там — граничні ситуації людей, роздертих гамлетівською дилемою: або вірність власній етичній засаді, або капітуляція.

„Умерти мовчазно", „насамперед гідність" — вистукують через тюремні стіни товариші Рубашова і сам він хотів би протиставити потребам політики сумління. Його, як і героя Хвильового, приреченість веде на один шлях, з якого нема вже відступу. Всевадна доба тоталітаризму, що його дітьми (і частково творцями) є самі вони — герої, не дозволяє на жодну „чесність з собою". „Чесні з собою сьогодні ходять самотниками", — говорить в Кестлеровій „Добі туги".

Як шкода, що гієрогліфічний, надмірно романтичний і через те позбавлений чіткості, стиль М. Хвильового зловбив майже недоступною його суто літературну спадщину для читацьких кіл (не лише українських, а перш за все — чужинних).

Стиль А. Кестлера прозорий до гостроти, стиль мистця-людини 50-их років в протизагні імпресіоністичним 20-им рокам.

Проза Хвильового писана наоспіх, під тиском ліричної фрази, яка не має місця в аналітичній методі Кестлера. Манера, запозичена у „Серапіонових братів", з їх докучливим фамільярництвом супроти читача, з їх „телеграфічними скоротами", з їх сюсюкаючою візерунковатістю. Підняті теми величезного суспільного значення, власне, центральні теми доби, не знашли відповідної форми.

Артур Кестлер, дав викінчену до найменших подробиць паралелю хвильовівської теми.

Патос Хвильового тут заступив інтелект європейця, ліричний розгарт — організація матеріалу, невирішеність форми — високий рівень прозової техніки.

В Артура Кестлера можуть повчитись наші прозаїки, — що прийшли сюди з капіталом досвіду і ще не приглушених емоцій, — повчитись, як саме треба писати живий і глибокий твір.

Н. Корибут

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО В 1934 РОЦІ

Сквер Вожірар — одна з закутин 15-го аррондісману, що має в топографії українського Парижу свою історію. Недалеко від версальської брами, де починається перстень робітничих передмість, під завжди блакитним небом, що в ньому шумлять пронелери літаків близького аеродрому — еміграційна колонія, яка в той час дуже компактно заселюва-

(Продовження на стор. 2)

НАША МЕТА

Мета цього видання: посилити інтерес української спільноти поза батьківщиною до справ культури як української, так і світової. Література, театр, фільм, музика, танок, образотворче мистецтво — цінності, що в своїй сукупності становлять духове обличчя нації і дозволяють боротися за почесне місце в світовому процесі духових вартостей. Відзначене ростом і визвольною боротьбою в політичній площині, українське 20-те століття прийняло зиклик історії і на творчість духа.

Наше завдання: нотувати помітні появи на цьому етапі нашого культурного процесу і порівнювати їх з тими, що, на основі загально визнаних критеріїв, становлять собою і помітні осяги світової культури. Зокрема ж, перебуваючи в засягу духового діяння західньої гемісфери, вважаємо нашим обов'язком пізнання американської культури.

Поставленій меті відповідають аж

розбудова має стати не тільки нашим завданням, але насамперед завданням наших прихильників. Будемо намагатись в лапідарному розрізі відзначити те, що, на нашу думку, становить безперечну вартість, як продукт інтелектуальної праці, таланту і творчої волі, спрямованих в основному своїм призначенні на ушляхетнення людини, на сприяння обмінові духовими вартостями між народами світу. Це — традиція, нашої культури, що на протязі століть свого розвитку виборювала нам місце під прапором вільних і передових національних культур, натхненних піклуванням про краще завтра людства. Наш обов'язок продовжувати цей традиційний шлях.

Хочемо, щоб наше видання стало ланкою, яка об'єднає наших земляків незалежно від місця їх оселення. Хочемо, щоб наше видання було не лише розвагою на дозвіллі, але й об'єктивним і тому цінним супутником для всіх тих, хто поділяє і наш погляд, що „не єдиним хлібом буде жити людина".

Ми свідомо вибираємо лінію найважливого опору, орієнтуючись на рівень, що ставить до всіх сучасників цієї важливої історичної доби найважчі умови, а не найлегші. Сподіваємось, що таким становищем ми хоч частинно виконаємо завдання, що їх покладає на культурні середовища еміграції українська спільнота.

Редколегія

З ДУМОК ПРО МИСТЕЦТВО

Мистецтво — це спроба знайти в формах, кольорах, світлинах і фактах життя те, що в тому всьому основне — правду їх існування.

Джозеф Конрад

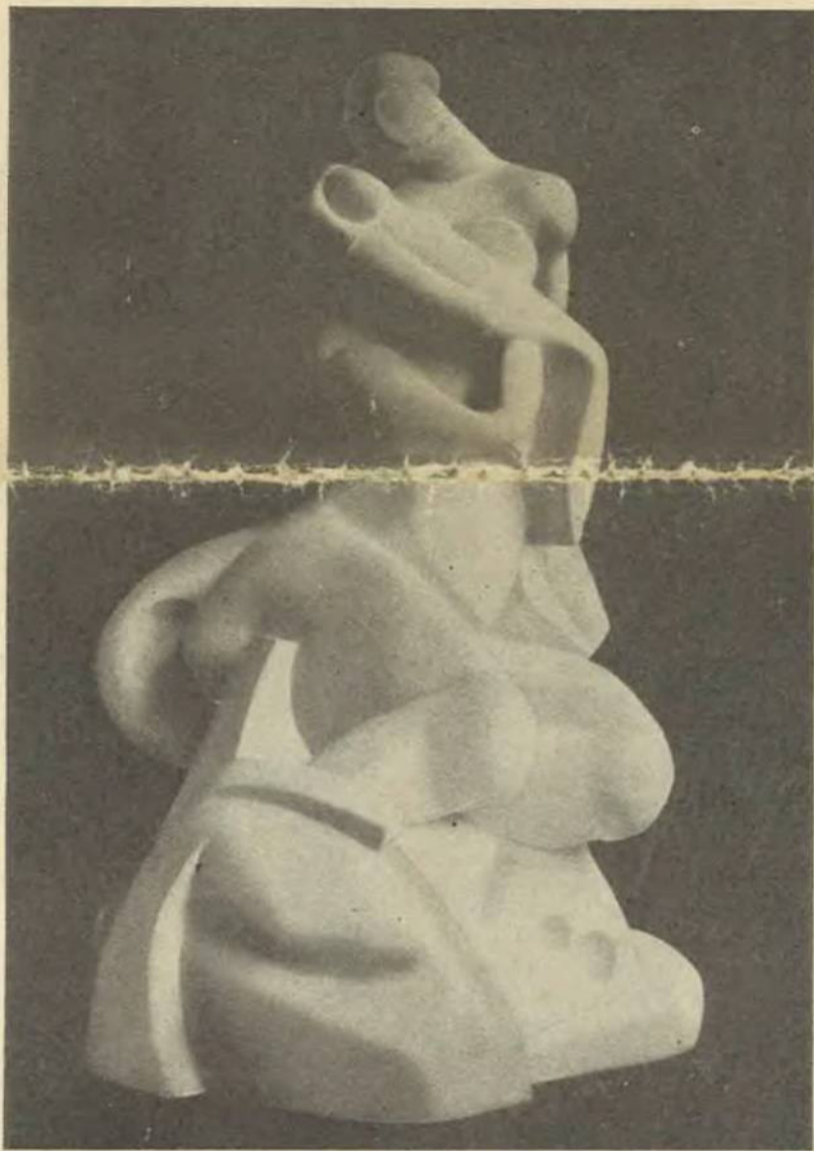
Припустімо, обставини складуться так, що ми завтра повернемося у вивольнену Україну. І в нас спитають звіт: Що ви робили? Що ви принесли?

...Пора нам усвідомити: ми на еміграції. В нашій діяльності має значення і позитивну вартість тільки те,

що буде корисним для нашого народу... Емігрантщина — йому не цікава. Він не буде читати наших газетних полемік. Він питає у нас звіту прямого й неухильного: де ваші духові вартості?

І невже ми будемо змушені понурити голови й промовчати?

Юрій Шерех

Олександр Архипенко

„Мати з дитиною".

Америка в драматургії Лесі Українки

Зацікавлення Лесі Українки Новим Світом і його історією зовсім несподіване. Драматична поема „У пущі" з її своєрідним тлом — масачусетським поселенням релігійних втікачів з Англії в 30-их роках 17-го століття — виламується з антично-середземноморської, чи середньовічно-західноєвропейської тематики поетеси. Пресу задумано ще в 1898 році, а закінчено тільки в 1908 році. Для точного з'ясування генези „У пущі" треба було б студій над періодами зацікавлення Лесі Українки різними історичними епохами. Раптове зацікавлення історією релігійних переслідувань в Англії можна пояснити теж і драгоманівськими

розважуваннями про релігійно-суспільні справи, які напевно не були чужі поетесі.

Проте, „У пущі" — це не виключно п'єса з історичним сюжетом. Історія тут, більше, ніж деінде в Лесі Українки, тільки „костюм" для виявлення проблеми, в даному випадку — конфлікту вільного мистця з суспільством. Очевидно, для яскравішого підкреслення колізійного елемента Леся Українка шукала протиставних середовищ. Пуританське — з його фанатичною виключністю, вузькоглядністю і конфесійною дисципліною підходило б до цього проблемного кола, але, звичайно, типових рис можна (Продовження на стор. 2)

**ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО
В 1934 РОЦІ**

(Продовження з стор. 1)

ла цей квартал. В цій стороні ательє художників: Глушечка, Перебийноса, М. Кричевського; оселя історика Ілька Борщака, що в своїй бібліотеці так цікаво розповідає про Григора Орлика і Василя Горленка; децю далі живе Ол. Шульгин, дослідник Руссо...

З ганку самотньої вілли Вожірар, в соняшній серпневий день, йде назустріч поставний джентлмен і, стиснувши руку, хвилину зосереджено дивиться на вас гострими очима. Це — типовий представник „фосфориків”, видатна індивідуальність, що не забувається, людина-європеєць, з обличчям орлиних контурів, кремезної, земної статури. Так ось він — „Кирпатий Мефістофель”! Нічого з легенди про інтелігента, нічого з декадента і деморалізатора. Скоріше осадчий-степовик, південний конкістадор: коротко підстрижена, сивата борідка, впевнена постава.

В прохолодній великій кімнаті всі стіни з книжковими полицями; картини, переважно „мертва природа”; імпресіоністичні квіти, зелень. Так, іноді письменник має потребу висловитись лініями і барвами.

— Тепер це все, — холодно говорить Винниченко, — мушу покинути. Вілла вже продана. Щоб жити, я купив невеликий шматок землі на півдні, старий виноградник, коло якого буде багато праці. Доведеться в поті чола, дослівно, здобувати хліб... Не вмію, не вмію галі писати і малювати... Мені не дають можливості друкуватись на Україні...

Розмова сходить на актуальні події. Рік тому прогреміли постріли Хвильового, Скрипника. Володимир Кирилович журиться долею української культури. Політичний режим, устрій-проблеми другорядного значення. Перш за все: вільний розвиток культури. В останніх роках був помітний сильний підйом. М. Скрипник — дуже поважна особистість української нової історії. Микола Хвильовий — найцікавіший письменник молодшого покоління. В еміграційній літературі декілька цікавих нових імен: чув про Самчука. Якщо писатимуть реалістично, будуть зростати. В літературі треба бути правдивим. Писати те, що бачите, що добре знаєте, що пережили. Якнайпростіше, якнайширше. Експериментування, формалістичні витівки, либонь, довго не живуть. Правдивість, насамперед тільки це.

Знов про політику, про становище на Україні. Чому повернувся з України Володимир Кирилович? Що тепер?

— Зовсім осамітнений. Головне, — нема змоги видавати творів. Там — я заборонений, заборонений і в еміграції. Ось велика повість „Пророк”, коли вона побачить світ? Це в художній формі ідея нового суспільного устрою. Важко теж найти видавця і у французькій мові, цьому перешкоджають земляки — мої політичні противники...

Влада політичного над нашою „добою жаху” і в цій оселі затемнює все інше, мов важкий шостокрыл. Маю враження,

Америка в драматургії Лесі Українки

(Продовження з стор. 1)

було б знайти і більше. Мабуть, в цьому виборі Лесею Українкою саме американського тла діяло ще якесь особливе пережиття, якась окрема асоціація.

Сюжетна лінія твору надзвичайно рельєфна. Учесь італійських майстрів, увесь насичений спогадами про побут у соняшній Венеції, з родинної традиції і по своїй вдачі бунтар, Річард Айрон прибуває з валкою одновірців до Америки. Його конфлікт з громадою розгортається в зв'язку з його мистецьким задумом статуї „Мрії” (прообразу його венеційського кохання — Кароліни д'Орсі). Суворим пуританам не до вподоби мистецькі зацікавлення Річарда, його свободолобність, його бунтарський індивідуалізм. Проклятий громадою, молодий скульптор подається до більше ліберального Род Айленду, заснованого пуританськими „розкольникими”. Хоч тут йому не перешкоджають у його заняттях скульптурою, проте творчість не йде йому вже на користь. Твір його, „Мрія”, залишається недовершеним, „калікою”, — як він каже; мистець у Річарді гине, бо йому „вже справді сили гворчої бракує”. Йому залишається тільки — чекати ангела смерті.

Треба дивуватись, що ця винятково довершена драма не

що господар не усвідомлює ще цього; його дивує, чому не можна відділити, одного від другого; політика по собі, культура, література — що іншого. Але ж література — це політика, тільки іншими засобами. Володимир Кирилович Посміхається. Ще і ще на цю тему. „Яка жива людина”, — думаю словами однієї еміграційної дами, яка, хоч його не герпить, але мусіла сказати: „Проте це найживіша людина між нами”...

Думаю, що в цій постаті щось від Вія, врослого в землю, з землі ростучого, — чортівська відданість своїй справі й своїй майстерності. І невимовна трагедійність людини, що виклята своєю ж добою.

Володимир Кирилович відводить мене до брами. Це — перша і остання зустріч. Згодом я проходив часто повз цю віллу, а вона стояла з забитими вікнами, сумна й порожня.

Людина не перестала бути живою і через 17 років. В лютому 1951 року пані Розалія писала, що Володимир Кирилович „дуже схвильований всіми думками, які ви висловлюєте. Він дуже хоче на це все вам відповісти вже тепер, але він дуже, дуже хворий. За декілька днів він вам напише...” За декілька днів прийшла вістка, що Володимира Кириловича не стало.

Я згадав віллу Вожірар, три години розмов з автором „Чорної пантери”, серпневий льотний день 1934 року, голубе небо Парижу і мені стало незрозуміло, чому ця хороша, розумна, трудяща людина мусіла жити на такому страшному безлюдді й чому її тепер нема. Адже це був великий мистець і учитель.

Юрій Косач

знайшла у нас сценічного втілення. З формального боку вона дуже вдало побудована. Залишаючи осторонь деякі неістотні недоліки, — це один із світових творів Лесі Українки з понадчасовим і понаднаціональним звучанням. Поставлена у весь зріст основна проблема „У пущі” ще й сьогодні має ознаки гострої актуальності, однакової для різних національних середовищ. Це — проблема взаємовідносин мистецтва і громади, проблема суспільного „замовлення” і вільної творчості, проблема самоти і нерозуміння мистця на тлі філістерської юрби.

Епоха „Майфлаєру” й суворости часів перших поселень на берегах Нового Світу, хоч тільки побіжно накреслена в „У пущі”, надзвичайно сприяє випуклості драматичних ситуацій. Генієві Лесі Українки не був чужий цей історичний ґрунт та, безперечно, далеко важливішим було розгорнення в усю широчінь основної проблеми, де т. зв. „історичність” тла має суто підрядне значення. Поетеса висловилася тут без усяких вагань за свободу творчості, її симпатії по боці „виклятого” Річарда, всі її обвинувачення скеровані на адресу тупої громади, що обезкрилює лет мрії мистця.

Чужомовна версія „У пущі”, насамперед англійська, безумовно потрібна. Нема жодного сумніву, що ця драматична поема, завдяки її історичним, американським шатам, знайшла б свого глядача і поза українською мовною спільнотою.

М. Звягельський

„ПО ТОЙ БІК СВІТУ”

Так зветься повість з життя українців в Аргентині, що друкується фельетонами в „Овіді” і незабаром з'явиться окремою книжкою. Її автор — Оксана Драгоманова, родичка М Драгоманова й Лесі Українки, за фахом адвокат, що перебуває віддавна в Південній Америці. О. Драгоманова між ін. говорить про себе: „Я не мала претенсій дати твір світового, чи вишукано літературного значення. Це просто документ життя, одна історія з багатьох, де героями є пересічні люди — українці з Аргентини на тлі країни „по той бік світу”, яку я знаю й люблю”. О. Драгоманова написала теж перший у нас і цінний своєю об'єктивністю та поінформованістю великий нарис про літературу південно-американських країн. Дебюти досі невідомої письменниці є безперечним осягом українського письменства на чужині.

Оксана Драгоманова між ін. говорить про себе: „Я не мала претенсій дати твір світового, чи вишукано літературного значення. Це просто документ життя, одна історія з багатьох, де героями є пересічні люди — українці з Аргентини на тлі країни „по той бік світу”, яку я знаю й люблю”. О. Драгоманова написала теж перший у нас і цінний своєю об'єктивністю та поінформованістю великий нарис про літературу південно-американських країн. Дебюти досі невідомої письменниці є безперечним осягом українського письменства на чужині.

ТІНЬ УКРАЇНИ НАД СПАДЩИНОЮ БАЛЬЗАКА

Нещодавно відбулося в Парижі під головуванням Жюля Ромена засідання „Приятелів Літератури”, присвячене Бальзакові Онука пані Ганської (дружини Оноре де Бальзака) розповідала зібраним про село Верхівню на Бердичівщині, де колись гостював великий французький романіст.

МАРИНА ПРИХОДЬКО

Не бути, весні, не бути...
Одспівана пісне, прости...
Вінок у траві забутий
Нікому не доплести.

Лишилися вечірні дзвони
І холодом скуті уста.
Душа, як зоря, прохолодне,
І стане не та вже, не та...

Даремне у темряві ночей
Все сниться твій дружній привіт:
Душі, що нічого не хоче, —
Душі, що згубила світ.

ЛЕОНИД ЛИМАН

ЛЮДИ

По вулицях мокрих, вузьких
Проходять малесенькі люди.
Тепер є вже більше для них
Одягу, мешкань, посуду.
І вулиця вічно пливе,
Мелькають кашкети зелені,
Не видно, хто добре живе,
А в кого пусті кишені.
Вже п'ята година за чверть,
І праця закінчиться всюди,
Щоб вічно змарнілі, як смерть,
Спочили малесенькі люди.

ЕММА АНДРІЄВСЬКА

ТРОЯНДА ПІШЛА ВІД МІСЯЦЯ

Рождався праметал у пісні
І ріс — і чули і нишкля.
Крім башти, яка зловтішно
Ринала у хвилі пісні.

З каміної радості камінь
Тіні на квітах накреслив.
А місто в садах, як в кріслі,
Аж крин розвів руками.

Зорям на небі тісно.
Троянда пішла від місяця.
Дерева, як з діжки тісто,
Муром стікали в барвисте,
Де вітер від пахоців світиться.

ЮВІЛЕЙ РОМАНА КУПЧИНСЬКОГО

Популярний в 20-их рр. західно-український письменник, журналіст і автор численних стрілецьких пісень та романсів Роман Купчинський (тепер в Нью-Йорку) відсвяткував 35-ліття своєї літературної діяльності. В доробку Р. Купчинського слід відзначити поетичні твори (в тому числі тексти до пісень — військових, патріотичних, любовно-ліричних), прозу з доби першої світової війни („Курилася доріженька”, „Заметіль” і численні оповідання з військового й ловецького життя, з побуту в передовій Галичині тощо) і, насамперед, сатиру. Р. Купчинський на протязі довгих років був фельетоністом щоденника „Діло”, пишучи під псевдонімом Галактіон Чіпка. Його деякі фельетони належать до зразків української сатиричної прози малих форм. Р. Купчинський, як сатирик, має остроту око спостерігача, хист до знайдення смішних ситуацій і влучність критика суспільних відносин.

В Мельбурні (Австралія) перебуває наша молода землячка, піаністка Клара Скрипченко, відома з своїх концертів у Німеччині й Франції. Місцева преса вмістила низку дуже прихильних рецензій, обговорюючи успішні виступи української інтерпретаторки Баха й Бетговена в Мельбурні.

Юрій Косач

**ВИСОКИЙ
ЗАМОК**

(уривок з роману)

...Тур, підійшов до вікна й відхилив завісу. Все той самий синій сніг на карнизі, гайворони, мовчазна кам'яниця зо сліпими вікнами напроти, а з боку скнилівських аеродромів летіли, мірно й важко працюючи моторами, важкі бомбардувальники. Димчата млака лягала на місто в китловині. За скелетами дерев, що в сквері, на Валах, ледви мріла рівна, мов свіча, вежа Волоської.

Майстер вмирав у сусідній робітні, навіщо його перевезли з Францівки сюди? Але, мабуть, людина любить умирати там, де була щасливою. У францівській віллі він ніколи не був щасливий, так казав; все магічне, все наймогутніше народжувалось тут, у цій тісній квартирі на Чарнецького. Майстер напевно знав усе про Тура, хоч йому нічого не говорили. Вони обидва були приречені до смерті і в цьому було їх мовчазне єднання. Але йому не слід було говорити про смерть, навпаки, скоріше про квітень, про те, що вони разом підуть на замок, коли брязнуть перші бруньки, коли небо стане не таким олив'яним як це, а прозорим, без хмаринки. Тоді буде видно сині тороки лісів, з північного боку, й вітер різко прорветься знизу, де потяги, де варстаті Підзамча.

Але це все були всього лиш розмови з умираючим. Тітка Ольга обернулася тоді до вікна, щоб не бачили, як вона плаче. Адаже ж і вона добре знала, що майстер не доживе до жодної весни, а Тур, ах, невідомо, що з ним буде завтра, ще сьогодні... Вона тоді чула скравки його розмови з Кречетом і не могла не знати, що все його життя тонке, мов лезо, що все це таки справді зовсім не те, що часи маршу Радецького — як називали вони ті часи — того атентату й арешту, коли все було ще таке юнацько-нескладне й тепер видавалось майже романтикою.

„Ти маєш те, Туре, чого не мають інші, — сказав тоді своїм скреготливим, іржавим голосом Кречет, погладжуючи свою лисину; тобто любов до загибелі. Тобі позбавитись життя — те саме, що іншому викурити цигарку. Я ще завважив це тоді, коли вперше тебе побачив, у Варшаві, в 34-ому. Дуже цінна прикмета, для тих, що хочуть змінити цей проклятий світ, — продовжував він усе з тим самим ідким посміхом, але ти забуваєш, що ти тепер не той, що був колись, себто маєш менше права розпоряджати собою. А може я помиляюсь щодо любові до загибелі? Може ти й сам змінився з часом?“ „Ні, відповів Тур, я так само не прив'язую жодної ваги до життя, як і тоді. Тепер навіть ще менше, ніж тоді, не дивлячись на те, що ми чортівськи постарілись. Але до цього переконання про неминучість загибелі, на що кожний готовий завжди й всюди, додається ще якийсь безглуздий фаталізм, який я все одно погноблю“.

Він засміявся своїм коротким, тихим смішком, а Кречет тоді сидів і оглядав його так

**ДИРИГЕНТ І КОМПОЗИТОР
КІР КУКЛОВСЬКИЙ
У НЬЮ-ЙОРКУ**

На запрошення Українського Професійного Театру нещодавно прибув до Нью-Йорку відомий український диригент і композитор Кір Кукловський. В його особі культурні, зокрема музичні кола США матимуть гідне поповнення своїх лав. Закінчивши свого часу два факультети (диригентський і композиторський) паризької консерваторії, К. Кукловський працював переважно як диригент симфонічної оркестри та опери. Так, він був диригентом „Tournees Recitals Spectacles“ в Парижі, згодом диригентом Інтернаціональної Симф. Оркестри в Мюнхені. К. Кукловський має понад 30

опусів власних композицій, серед них: романси, інструментальні твори, фортепіянові твори, дитячі пісні, 2 симфонії та симфонічну поему. Крім того, наш талановитий композитор має десятки друківаних музичних творів, більшість з яких вже дістали дозвіл від „Copyright Office“ на виконання в США. Разом з цим він є членом Асоціації Видавців і Авторів в Америці.

Саме тепер К. Кукловський закінчує симфонію п. н. „З старого світу“ на теми національної музики народів Європи, одночасно наполегливо працюючи в Українському Професійному Театрі над вокально-музичною частиною опери С. Гулака-Артемівського „Запорожець за Дунаєм“.

Михайло Мороз „Гуцульська церква“

Фото: В. Гришин

пильно, наче бачив його уперше, але ж він його знав краще ніж хто інший. „Все може бути, сказав він по хвилі, це підприємство не легке. Але я прокую — будеш безсмертним“. „Буйда, сказав Тур, яке там безсмертя“. „Ти не можеш доказати, що безсмертя нема, — посміхнувся Кречет, — отже твоє твердження якісно рівне мійому, що безсмертя існує“. „Безсмертні тільки речі, сказав Тур, поглянувши поуз Кречета, ці мури, це місто, ця земля, але не люди. Проте я не настільки невдоволеній життям, щоб підтримувати в собі оману. Бути реалістом це далеко більший глузд життя“. „Якщо воно має взагалі якийсь глузд, позіхнув Кречет, — по мійому найбільший глузд життя це дивитись на людей згори“. „Ну ні, перебив його живо Тур, я люблю людей, бо я сам людина. Ті з нас, що роблять із себе надлюдей, едаються мені просто дурнями. Я тільки вибираю людей і це вибирання може єдине, що варте уваги, бо тільки з вибирання постають великі речі. Як з цією справою?“

„Що ж, — сказав Кречет, — я мав давно свою думку, по мійому, це ти вагався“. „Ні, я тільки обдумував це з різних боків, бо страх — це кепська річ для утримання влади. Я ніколи не дбатиму про легіон випробуваних убивників-автоматів, бо я ніколи не зумію ненавидіти людей так, як ти. Я можу мати тільки неймовірну погорду до людини, а це почуття не передається іншим і не запалює інших. Ось чому я по-

силав цю дівчину до тебе“. „В школу ненависті?“ — зареветався Кречет. „В школу порівняння, — сухо сказав Тур, — порівняння істотних якостей, потрібних для формування справжньої людини. Але, навряд, чи ми переконаємо себе“. „Навряд, — погодився Кречет, ти або живеш запізно, або завчасно. Я не маю ніколи ілюзій щодо людей. Людина справжня, якої нам потрібно, це розжевлений до білого шматок криці, пробач за поетичність, цілковито сліпий і нетямущий, до повного заперечення всього того, що ти зवेश людським, а що по-мійому є тільки кволістю або потенційною кволістю. Людина, позбавлена всіх умовностей, які ми називаємо по-старечому, сумлінням, моральністю, порядністю і так інше. Нас не цікавить ніяке внутрішнє пережиття, ніякі психічні процеси. До чорта з ними. Істотне тільки — дія і ступінь беззастережної відданості, ступінь видержливості й відпорності на всі спокуси. От і все“.

Тур, пригадуючи це все тепер подумки засміявся. Цей Кречет був чортівськи сучасним, але це нічого не значило. Це був нігілізм чистої води. Дія для дії. Це була його, Тура молодість, з якої він давно визволився. Цей же закляк у ній, навіть не силкуючись себе перевірити. Він навіть обгрунтував це як ідеологію.

Йому було з цим добре, але цей анахронізм треба вирвати з коренем. Проте, не тепер. Час на це не прийшов. Ще не визрів, ні. Ще треба чекати.

Михайло Мороз

Квітка, перенесена на чужий ґрунт, може зів'язати збо розквітнути ще буйніше. Це останнє маємо нагоду

спостерігати з талановитим сучасним малярем Михайлом Морозом, що перебуває тепер в Нью-Йорку. Не зважаючи на моральну і матеріальну скруту, наш мистець залишився вірним своїм ідеалам, своєму мистецтву. Використовуючи майже кожен хвилину, Мороз творить все нові й нові полотна. Не забуває він також і за відсвіження і удосконалення своїх попередніх творів.

„Ви своїм пензлем оживили наші сірі й бездушні Альпи“, — сказав якось М. Морозові один німецький професор малярства з приводу його „Королівського озера“. До цього вислову признання чужинця змусила своєрідна динаміка і пластичність фарб, що ними мистець уміє так досконало оперувати. Таємницю успіху цього образу серед німців не важко вгадати. Адже М. Мороз зробив тільки маленьке чудо: переніс привабливість рідних Карпат на місце похмурих і відразливих Альп. Чи трапиться йому нагода створити щось подібне ще раз з американськими горами?

В. В.

**УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ
ТЕАТР В НЬЮ-ЙОРКУ**

Нещодавно організований Український Професійний Театр в Нью-Йорку розпочинає свою творчу працю постановою опери на 3 дії С. Гулака-Артемівського „Запорожець за Дунаєм“. Опера піде в оновленій літературній редакції Б. Береста. Сценічну реалізацію переводить М. Мангляр. Диригує оркестрою К. Кукловський, ескіз і макет декоративного оформлення готує М. Радиш, хормайстер — В. Завітневич, художнє освітлення — Ф. Позняків.

Головні партії в „Запорожці за Дунаєм“ виконують такі відомі співаки-солісти: Є. Винниченко-Мозгова (Одарка), М. Роговська (Оксана), М. Чалий (Карась), Ю. Ковінько (Андрій), Л. Рейнарвіч (Султан), І. Самокиш (Імам).

* * *

Французький актор і режисер Луї Жуве в нарисі, вміщеному в нью-йоркській пресі під час гостинних виступів його театру „Атений“, пише м. ін.: „Сьогодні, коли суперечки, антагонізми й розладдя роблять розбрат між націями, треба підкреслити роль театру, як чинника гармонії і порозуміння громадян всесвіту. Нехай театр ніколи не буде знаряддям пропаганди чи „бізнесовим“ підприємством, і стане тим, чим повинен бути завжди: засобом для піднесення і просвітлення умів, для підкреслення найкращих почуттів для посилення приязні й любови між людьми“.

* * *

Метрополітен Опера закінчила свій 66-ий сезон, давши 156 вистав. Найкращою виставою була опера Бетговена „Фіделіо“ з Флаштадт у головній ролі, під диригуванням Бруно Волтера, виконана в німецькій мові. В наступному сезоні йтимуть: „Козі фан тутте“ Моцарта, „Електра“ Штрауса, „Стелло“ Верді, „Альцеста“ Глюка тощо.

СВІТЛА БРОДВЕЮ

„ШКОЛА ЖІНОК”

Найбільша подія в Нью-Йорку в зв'язку з святкуванням Міжнародного Театрального місяця — це гостинний виступ на Бродвеї французького театру Луї Жуве з класичною комедією Мольєра „Школа жінок”. Цей театр вже грав у Канаді, Бостоні (США), а тепер приїхав до Нью-Йорку.

З того часу, як „Школа жінок” була вперше показана на французькій сцені (1662 р.), вона стала прикрасою кожного театру. Це була одна з тих мольєрівських п'єс, що викликала найзахопленіші відгуки її сучасників та найгостріші нападки тих, що стали „на сторожі моральності”.

З 1673 року ця п'єса увійшла в репертуар театру „Комеді франсез”, де виставляли її щороку 4-5 разів на протязі 270 років. В 1936 році, в Парижі, Луї Жуве поставив „Школу жінок” разів. Крім того, він об'їхав з цією з таким величезним успіхом, що лише в його театрі вона пройшла 600 п'єсою багато країн Європи, країни Північної Америки та побував на Едінбурзькому фестивалі в Шотландії (в 1947 р.).

Сюжет „Школи жінок” побудований на переказі про одного самовпевненого чоловіка, що критикував і насміхався над іншими чоловіками-ро-

гоносцями, вирішивши виховати собі з дитини-сироти ідеальну жінку. Але пляни Арнольфа розстроюються. Його вихованка, Агнеса, — хоч і знаходиться постійно замкненою в домі під пильним наглядом служників, — проте закохується в молодого хлопця і, нарешті, одружується з ним.

Вистава розв'язана режисером в стилізованому пляні, з легким налетом буфонаді, але з таким тонким смаком, що глядач майже не помічає буфонності. Виконання Л. Жуве головної ролі Арнольфа — це блискучий зразок, лекція про те, як саме треба втілювати Мольєра. Найменший, найдрібніший рух Л. Жуве такий же виразний, як і інші — підкреслені й стилізовані рухи. Він перебуває на сцені в постійному, безперервному русі то граючи хустиною, то капелюхом, то палицею, то чітко розрахованою мімікою і жестами. Що більше ви вдивляєтесь, слідкуючи за його грою, тим більше переконуюєтесь, до чого все у нього продумано, розраховано. Всі ці рухи не робляться тільки „задля самих рухів”. Вони ще більше підкреслюють зовнішню пихатість і внутрішню порожність Арнольфа. Навіть тоді, коли ніби Л. Жуве „не грає”, а тільки слухає партнера, — і тоді його вміння слухати, його „неграння” є блискучою грою.

Прекрасний зразок гри показала також ще зовсім молода акторка Домінік Бланшар, що грала вихованку Агнесу. Її гра була ніби втіленням ідеальної простоти, але не упрощенням; була ствердженням кришталіної сценічної простоти, що не завжди досягається навіть великими майстрами сцени.

Актор Жан Річард в ролі Горацио теж створив продуманий образ молоденького наївно-простого хлопця. Інші актори не тільки були дбайливо підібрані до характеру ролей, але також і дбайливо грали.

Художнє оформлення і костюми Крістіана Берара продумані до найменших деталей. Дивлячись „Школу жінок”, глядач не лише насолоджується бездоганим акторським виконанням і талановитим режисерським розв'язанням вистави, але й по-новому сприймає самого Мольєра.

І. Колос

„Школа жінок” Мольєра в театрі „Атенеї” Л. Жуве.

„РОМЕО І ДЖУЛЬЄТА”

„Ромео і Джульєта” Шекспіра належить до тих п'єс світової класичної драматургії, що їх виставлятиме і з захопленням сприйматиме кожне покоління нових століть. Вже минуло 355 років від часу першої вистави, але трагедія продовжує хвилювати глядачів ще й дотепер. За останніх 27 років на Бродвеї вже вп'яте виставляють цю п'єсу.

Олівія де Гевіланд

Після своєї 15-ти річної праці в кіно Олівія де Гевіланд виступила знову на сцені, на цей раз в ролі Джульєти. Це не випадкова роль артистки. Олівія де Гевіланд, що є одною з найкращих сучасних артисток Голівуду, була ученицею відомого режисера Макса Райнгардта. Збираючись свого часу ставити „Ромео і Джульєту”, М. Райнгардт вважав, що тільки Олівія де Гевіланд могла б досконало втілити образ Джульєти. Задум не був реалізований, М. Райнгардт помер, але бажання працювати над цим образом не покидало артистку. Очевидно, вона виношувала в собі цей образ роками і працювала над ним з самопопеченням.

І артистка дійсно створила глибококозмістовний образ Джульєти. Вже з I дії Олівія де Гевіланд своєю привабливою зовнішністю, своєю простотою і щирістю виконання полонить глядача, але не цілком... У першій зустрічі Джульєти з Ромео, в першій дії, не відчувається того внутрішнього фатального тяжіння один до одного, того внутрішнього вогню, що незабаром їх спалить.

У другій дії відома сцена в саду

НОВІ П'ЄСИ САРТРА І АНУї

Освоєння екзистенціалістичної течії у французькій філософії, а також романіст і драматург Ж. П. Сартр написав нову п'єсу на фавстиянську тему п. н. „Чорт і золото”. Несподівано автор вибрав на цей раз історичний сюжет: дія драми відбувається в 16 столітті, в німецькому селянському середовищі.

Не менше відомий після війни драматург Жан Ануї (його п'єса „Антигона” ставилась в Німеччині українським театром п. кер. В. Блавацького) написав п'єсу „Голубка”, гостру сатиру на тему становища жінки й суспільної моралі. П'єса має в Парижі найбільший успіх в цьому театральному сезоні.

МІСЯЦЬ ТЕАТРУ

Міжнародний Театральний Інститут при Юнеско проголосив місяць березень ц. р. — місяцем театру. В цьому місяці театри цілого світу ставили переважно твори, що пропагують міжнародне порозуміння і гуманність. Одночасно відбувся культурний обмін театральним досвідом і фаховими надбаннями, шляхом гастрольних подорожей кращих театрів одних країн до інших та виставленням чужомовних п'єс.

(з балкону) проведена акторкою надто стримано, внутрішньо пересичено, без того молодечого вогнику і без тієї поетичності, як вона написана Шекспіром. Лише в 3 дії, де Джульєта довідується про вигнання Ромео, Олівія де Гевіланд піднімається до трагічної висоти, що цілком полонить глядача.

Цікавим був також і Ромео у виконанні молодого і здібного артиста Доугласа Ватсона, хоч і був він місяцями малотемпераментний, неоправдано зрівноважений. Евелін Верден створила постать теплої, лагідної і дотепної няні. Інші ролі: Бенволю, Меркуціо, старих Капулетів, монаха Лоренца — виконані чітко і вдумливо. Немає сумніву, що з тих шекспірівських п'єс, які пройшли за останні два сезони на Бродвеї, — ця вистава є одною з кращих.

К. І. З.

БОРИС БЕРЕСТ

„ТЕМРЯВА ОПІВДНІ”

Спілка нью-йоркських театральних критиків більшістю голосів присудила першу нагороду п'єсі Сіднея Кінгслі „Темрява опівдні”, ствердивши, що це краща американська п'єса в біжучому театральному сезоні.

П'єсу написано за відомою однойменною повістю Артура Кестлера, талановитого письменника родом з Угорщини. Свого часу А. Кестлер захоплювався ідеями комунізму, але згодом, побачивши під позолоченою пропагандною машкарою його дійсне

обличчя, письменник остаточно порвав з тоталітаризмом і напередодні другої світової війни пристав до західно-європейської літератури. Його повість „Темрява опівдні” з'явилася ві світову славу. Сюжет її — це до в 1940 році і зразу принесла автору славу одного чільного партійного „вельможі”, Рубашова, що відіграв провідну роль у революції, а потім сам став жертвою режиму і був засуджений на розстріл. Твір А. Кестлера інтроспективний по формі, а тому мало надається для інсценізації.

Проте, автор і режисер сценічного варіанту повісті, С. Кінгслі, створив цікаву і наповнену драматизмом п'єсу. Гнітючий настрій в'язничної атмосфери; напружений драматизм допитів Рубашова у слідчих; таємна комунікація між сусідами по камері, — все це передано з максимальним динамізмом, простотою і щирістю. Де-що часово розтягнуті монологи, спогади, асоціації і думки Рубашова вдало передані автором інсценізації в коротких, напружених сценах, що майстерно реалізовані з допомогою ряду сценічних ефектів, зокрема вжи-

вання прозорого сріблястого серпанку для „просвітлення” похмурих мурів в'язниці.

Відомий артист американського та англійського театрів і кіно, Клод Рейнс (згадаємо фільм „Цезар і Клеопатра”), вдало виконує роль Рубашова, створюючи яскравий образ небуденної людини, що хоч і усвідомлює неминучість своєї загибелі, але продовжує боротися далі. Роль Люби, секретарки і товаришки життя Рубашова, в основному правильно тлумачить артистка Кім Гантер. Волтер Пеленс (з походження українець) талановито і вдумливо виконує роль слідчого.

Хоч Рубашов зовсім не винен в „злочинах” і „зрадах”, що йому приписані, але й він „розколовся” під час безперервних допитів слідчих. Як це сталося? Адже у людей невеликого калібру, у людей слабкої волі — зізнання можна видерти погрозами і туртурами. Але до людей рубашовського калібру вживають інших засобів. Рубашов у першу чергу партієць. В ім'я партії він завжди був готовий жертвувати собою та іншими. Він власноручно знищив „зрадника” в Німеччині, суворо розправився з опозиціонерами у Франції. Але тепер слідчі ловлять його в пастку, що її сам наставив. Вони вимагають від Рубашова „зізнання” в ім'я інтересів

партії, — тієї самої партії, що була для нього завжди понад усе. Саме це зломлює внутрішній спротив Рубашова. А безперервні допити кількома слідчими, погрози і обіцянки, різке світло прожектора в обличчя підсудного, — це тільки допоміжні засоби кваліфікованих катів для остаточного нервового виснаження і обезволення своєї жертви.

Сідней Кінгслі з глибоким знанням законів театральної техніки, а одночасно з великою мистецькою силою показав, як комуністична партія, вбиваючи в людині все людське, намагається зробити з неї ляльку, бездушний механізм, слухняного раба. Шкода тільки, що надто поверловне і легковажне ставлення режисера до ознайомлення із деталями підсудного побуту було причиною низки прикрих недоліків і ляпсусів. Так, наприклад, ні колір, ні нашивки військових уніформ слідчих-енкаведистів та охоронників не мають нічого спільного з дійсністю. Не витримані в стилі й деталі одягу самого Рубашова і його секретарки. В прохідній сцені спогадів Рубашова про часи громадянської війни червоногвардійці чомусь співають сучасну советську пісню Дунаєвського „Москва моя”. Але всі ці недоліки частково задушує талановита інсценізація пересічного роману Артура Кестлера.

„Темрява опівдні” С. Кінгслі. Рубашов — К. Рейнс, слідчий В. Пеленс.

КІНО

„ЛЮДИНА І МУЗИКА”

Приємною несподіванкою серед по-венеі безсюжетних ковбойських фільмів була поява напівдокументального фільму „Людина і музика”. Значців і аматорів музичного мистецтва фільм знайомить з 5-ма великими мистцями: піаністом А. Рубінштейном, скрипалем Я. Гейфецом, солістами Метрополітен Опері — Н. Коннер і Я. Пірсом, а також з відомим диригентом Д. Мітрополусом. Критики одноголосно ствердили, що подібна спроба є вдалим засобом для популяризації класичної музики серед пересічного глядача.

„ПРИНЦ МИРУ”

Це єдиний американський фільм, що не знятий в Голівуді, що не має відомих „фільмових зірок” і що вже з успіхом демонструвався в багатьох країнах світу з Бірмою, Індією, Австралією і Новою Зеландією включно. В барвистих кольорах фільм показує життя і страждання Христа. Знятий він під час щорічних пасійних видовищ в м. Лавтон (США) на тлі природної „декорації”. Подібні видовища відбуваються також і в Німеччині (Оберамергау, Баварія).

„ГОФМАНОВІ КАЗКИ”

З Англії нещодавно прибув новий кольоровий фільм „Гофманові казки”, за відомою оперетою Жака Оффенбаха. Екран дає те, чого театр ніколи не зможе дати. Мальовничість декорацій, розмах, симфонія барв захоплюють глядача. Але цей фільм, мов північне сійво: дивує своєю красою, але не гріє.

Того невловимого, чим володіє живий театр, екран на цей раз не спромігся дати. Кожна сцена, кожний трагічно-символічний епізод з життя скитальця Гофмана виконано з дивовижною казковістю. Балетні номери — блискучі. Актори і співаки — бездоганні. Але вони не живуть, вони мертві, як мертва та лялька, що в неї заховався Гофман. Одним з головних недотягнень фільму, очевидно, є те, що вокальні партії акторів-виконавців дублюють справжні співаки, яких глядач не бачить.

Ті самі Мойра Шірер, Людмила Черіна і Леонід М'ясін, що ними ми захоплювались в „Червоних черевичках”, нагадують не живих людей, а бездушних ляльок. Але відвідати „Гофманові казки” все ж таки варто. Фільм принесе глядачеві велике задоволення, хоч і не зовсім таке, як при-

несли „Червоні черевички” — кращий післявоєнний англійський фільм.

„КОРОЛІВСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ”

Протанцювавши в багатьох музичних американських фільмах, славетний Фред Астер здобув популярність не тільки собі, але й самим фільмам. Останній його хореографічний шедевр — це фільм „Королівське весілля”. Як і деякі інші фільми Ф. Астера — цей фільм частково автобіографічний. Участь відомої голівудської артистки Джен Повел та анемічної і малообдарованої Сари Черчіл (доньки Вінстона Черчіла), а також вмонтовані частини документального кольорового фільму з весільної процесії принцеси Елізабет в Лондоні, — все це тільки зайвий раз підкреслює технічну бездоганність майстерного танцю Ф. Астера.

„14 ГОДИН”

Це фільм, що його сюжет взято з дійсного випадку в Нью-Йорку (1938 р.), коли молодий чоловік вирішив кінчити життя самогубством, викинувшись з вікна 15-го поверху одного з найбільших готелів міста. Чотирнадцять довгих годин провів герой фільму на вузькому карнизі нью-йоркського хмороцосу, доки не прийшло виразне рішення у виборі між життям і смертю. Тільки завдяки талановитому режисерові (Генрі Гетевей) та відомим акторам, виконавцям головних ролей (Річард Бейзгарт, Пол Дуглас, Агнес Мургел) цей фільм помітно виділяється цікавою реалізацією журналістичного матеріалу.

„МЕТРОПОЛІТЕН ОПЕРА” В ТЕЛЕВІЗІЇ

Щоб покрити значну частину щорічних дефіцитів, новий директор Метрополітен Опері — Рудольф Бінг вирішив поставити кілька опереткових вистав, спеціально призначених для слухачів і глядачів телевізії. Можливо, що з цією метою при Метрополітен Опері буде створена спеціальна труппа.

Наступний сезон замість колишніх 18 тижнів триватиме 20 тижнів. Кількість вагнерівських опер буде скорочена з 6 до 3. Замість цього буде поставлена низка опер французьких композиторів, зокрема „Кармен” Бізе. З передбачених 21 опери — 11 будуть виконуватися на італійській мові, 5 — на німецькій, а решта на французькій.

КРАЩІ ФІЛЬМИ І КРАЩІ АКТОРИ В ГОЛІВУДІ

30. березня ц. р. відбулося щорічне присудження нагород „Оскара” за кращий фільм, а також кращим фільмовим артисткам і артистам.

Кращою артисткою в 1950 році визнана Джуді Голідей за виконання ролі недорікуватої блондинки у фільмі „Народжена вчора”. Кращим артистом одноголосно вибрано Джо́зе Ферера, виконавця заголовної ролі в „Сірано де Бержерак”.

Кращим фільмом року визнано „Все про Еву”. З закордонних фільмів нагороду „Оскара” одержав французький фільм „Стіни Маллапакка” з Жаном Габеном в головній ролі. Цей фільм поставив італійський режисер Гуаріні.

Відома голівудська артистка Енн Бакстер, дружина українського фільмового актора І. Годяка, в кращому фільмі 1951 р. „Все про Еву”.

„ЛІСОВА ПІСНЯ” В АРГЕНТИНІ

17. березня 1951 року в Буенос-Айресі, Аргентина, відбулася прем'єра „Лісової пісні” Лесі Українки. За втілення драматичного шедевра нашої поезії сміливо взялася Театральна Студія ім. Лесі Курбаса під мистецьким керівництвом режисера Юрія Григоренка. „Лісова пісня” побачила

„ПРИЙШОВ ІНСПЕКТОР” НА УКРАЇНСЬКІЙ СЦЕНІ

Український Театр у Філадельфії під кер. В. Блавацького після кількомісячної наполегливої праці поставив п'єсу на 3 дії Дж. Б. Прістлі „Прийшов інспектор” в перекладі М. Понеділка. 14. квітня ц. р. п'єса була показана у Вашингтоні, 21. квітня — у Філадельфії, 22. квітня — в Ньюарку. Режисер вистави — В. Блавацький. Художне оформлення — В. Клек. Український і чужинецький глядач сприйняв п'єсу Дж. Прістлі з великим зацікавленням.

Мистецтво повинно бути правдивішим, ніж правда життя.

Ернест Гемінгвей

РОМА ПРИЙМА

Молода українська танцюристка Рома Прийма була заангажована нью-йоркською балетною компанією і працювала в Маямі, де здобула захоплені відгуки місцевих критиків. Тепер вона виїхала в гастрольну подорож на Гаваї.

світло рампи в повному тексті (включно з прологом). Талановитий музичний супровід В. Сталовіра, В. Цуканова і М. Цуканової складався з монтажу творів Бетговена, Шопена і Гріга. Художнє оформлення виконав маляр В. Ласовський; хореографічне оформлення — Х. Мацяк. В створенні цієї непересячної вистави приймав участь увесь творчий склад Театральної Студії ім. Лесі Курбаса.

НЕДУГА ТЕАТРАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ

Було б претензійно говорити про наявність нормального театрального процесу на еміграції. Якщо деякі його позначки були в 1946-49 рр., то ці „добрі часи” стали сьогодні тільки милим спогадом. Відірвані спроби оновити активність окремих колишніх чи новосформованих театральних груп в аспекті історії українського театру на чужині ще далеко не є доказом систематичної фахової праці. Ми зовсім не збираємось давати тут рецептів на поживлення театральної діяльності чи ліків для переборення сучасної кризи нашого театру.

Деякі спорадичні проблески свідчать, що театральні кола все ще не залишають своїх мрій про наладнання нормальної діяльності. В зв'язку з цим хочемо підкреслити, що саме перешкоджає правильному розгорненню театральної праці. Це насамперед проблема ре-

пертуару, що по суті є основною. Звичайно, перебуваючи, наприклад, в Лос-Анжелосі, — дуже важко робити висновки про мистецьку вартість вистави у Сідней чи навпаки. Але репертуарний плян дає вже певне уявлення про мистецьке обличчя театральних колективів, зданих на себе самих, на смак місцевого глядача, на впливи оточення, а насамперед на культуру свого мистецького керівника.

В першу чергу відрадним явищем є помітне відмовлення від „гопаківсько-шароварницького” репертуару, хоч, здається, „Наталка-полтавка” — це та традиційна піч, від якої починається танок. Але далі маємо виразне спрямування на щось інше. Що ж саме? І ось тут починається хаос шукань і розгубленості.

Насамперед помітна тенденція, переважно пояснювана амбіцією керівників: братися за

п'єси складні з технічного, акторського і режисерського боку („Лісова пісня” Л. Українки, „Мина Мазайло” і „Патетична соната” М. Куліша). Далі йде псевдо-модерна, часто саморобна п'єса, трактована як політично-патріотична маніфестація („Мати і я” Ю. Дивнича — І. Кошелівця, „П'яний рейд” М. Чирського, „Коли шумлять дуби” Л. Полтави, „За рідний край” Я. Гриневича). За цим йде історична п'єса або інсценізація („Батурич” Б. Лепкого, „Сава Чалий” І. Тобілевича). За чергою — чужинний репертуар на чолі з Ібсеном („Примари”), К. Гольдони („Мірандоліна”), М. Гальбе („Молодість”). Не доводиться додавати, що поставу таких п'єс треба вважати просто парадоксом. В той час, коли, наприклад, поляки вибороли поставу на американській сцені свого „Весілля” Виспянського, коли основні зусилля національних театральних груп в Америці йдуть на показ насамперед власних надбань, — ста-

вити перекладні п'єси, що їх можна з успіхом бачити на місцевих не-українських сценах, видається просто витратою часу.

Вже роками проєктовані постанови п'єс М. Куліша в принципі заслуговують на відзначення, але чи буде це по силі театральних еміграційних одиниць, що беруться за таке відповідальне завдання? Показ „Розгрому” І. Багряного в Австралії, п'єси загалом слабой, все ж є явищем позитивним, так само, як і п'єси Ф. Мелешка „Трьома шляхами” в Канаді.

Сучасний стан українського театру на чужині вимагає дуже сумлінного і вдумливого підходу саме до справи репертуару. Репертуар, без сумніву, вирішує все. Треба сподіватись, що найближчий час покаже, чи наш погляд зустрівся з художньо-репертуарною лінією керівників театральних груп, розкиданих по різних країнах і континентах.

В. Г-рський

ПОХВАЛА СУЧАСНОСТІ

...проходять і зникають давно забуті тіні іхтіозаврів, і розчиняється рожеве вікно і майбуття.

М. Хвильовий, „Слово”.

В дискусії про стилі нашої творчості неодмінно пригадується відома для свого часу цінна думка Юрія Липи: „Українська література сучасності — це яскравий луг з тисячами квітів... коли ми потребуємо західних мелодій для зміцнення нашого хотіння, то це не будуть поверхові мелодії 19-го століття, а глибока й взнесла музика, можливо „Пасії” Й. С. Баха, може „Творення” Гайдна...” („Ритм доби”). Барокова вдача Ю. Липи кликала його весь час у минуле. Минуле, взагалі, було панівною мелодією 30-их років. Це не було свідоме втікання від сучасності з бажання бути „неутраляним” супроти сьгоднішнього дня. Ні, це була потреба знайти себе в минулому.

Михайло Антонович, видатний історик, часто говорив: „живемо більше в минулому, ніж у теперішньому” та й сучасні історики хотіли б від українських письменників тільки історичної тематики. Але прийшло покоління, для якого барокова краса вже не промовляє. Просто, воно, як Томасо Кампанелло, італійський поет, прагне сказати:

Потворо владна, на троні сторіччя,
тебе не боюсь і в обличчя тобі
кидаю виклик: з тобою на бій!

Проте, може бути й минуле, до якого завжди матимемо елегантний сентимент, як до всього, що вже „потойбіч” нас, але й це минуле хотіли б ми бачити не в шатах ювелірних стилізацій. Чи не характерно, що меншою увагою користуються тепер майстерні „реконструкції минулого, з панівною стилістичною орнаментациєю, ніж метода підходу до історичної теми з виразно сучасними засобами психоаналізи. Це власне — жива сучасність, тільки на канві минулого, а не минуле в своїй музейній мертвоті, як це було досі.

Заслухалим, як Липа, в музику Баха й Гайдна, звичайно, не до смаку атональність Гіндемита, Копленда, Шенберга. Вони, певна річ, даватимуть перевагу навіть романтикові Делакруа, ніж грізному мальові з війни в Іспанії „Бомбардування Герніки” Пабло Пікасо. У нас (інші пропорції!) ім, звичайно, приємніше читати „Оповідання про славне військо низове Запорожське” Каченка чи якінебудь „Славні побратими”, ніж „Кому вдаряє година” Гемінгвея або „Заколючений сон” Сартра з усіма т. зв. жахіттями нашої доби. Бароковий кармазин м'ягший від залізобетона. Ідилія куди принагідніша, ніж чорторій вогневих проб. Але дарма. Правда доби домагається нашого становища і свого закріплення. Сучасність, в очах „заангажованого” в неї мистця (утікацтво тут не входить в рахунок) розкидається такою барвистою панорамою, що аж ніяково відходить від неї в блакитну далечинь минувшини.

Давнина відзивається вже тільки глибоко прихованим зонам наших почуттів, як прекрасний ліричний вірш, але су-

Польський поет української школи

В ч. 4 журналу „Київ” Святослав Гординський помістив статтю про визначного сучасного поета польської еміграції Юзефа Лободовського, перекладача Шевченка і українських поетів нашої доби на польську мову. „Лободовський — пише Гординський, — продовжує в польській поезії ту українську школу, яку в добі романтизму репрезентували такі польські поети, як: Гошинський, Мальчевський, Залеський і Словацький... трагічний гуманізм Лободовського закорінений в українському чорноземі й українському міті”. Мотиви України, на думку С. Гординського, виступають в таких поезіях Лободовського, як: „Ніч на Волині”, „Кінь отамана Лободи”, „Золота легенда”, „На смерть повсталих українців” тощо. На жаль, переклади поезій Лободовського, вміщені в „Києві”, не віддають справді талановитої, хоч дещо первантаженої ремінісценціями польського романтизму 19 ст. і деякою газетністю, — лірики Лободовського.

**РОМАНІЗОВАНА БІОГРАФІЯ
С. КРИЧЕВСЬКОГО**

Торонтський „Український Робітник” почав друк монументальної історичної монографії Вячеслава Липинського про полковника Станіслава Кричевського, хмельничанина, з перекладі Ю. Косача. Твір Липинського з'явився первісно польською мовою в збірнику „З днів України”, в Кракові 1912 р. Нарис про Кричевського — це не лише праця історика а насамперед глибоко пережитий і талановитий літературний твір, що нагадує кращі європейські зразки романізованих біографій. Монографія Липинського, видана окремою книгою, читатиметься як цікавий історичний роман.

часність заволодіває нами ще настільки більше, ще повніше. І саме тут початок плянування нашої мистецької відповіді сучасності. Може, всупереч твердженню Т. С. Еліота, що „мистецтва (культури) не можна плянувати, бо воно само є невідомим підґрунтям всього нашого плянування”.

Яка неозора перспектива вже зовсім вивершеного пляну сучасності, хочби в поточній літературі інших народів! Спільність схвилювання, нервовості, але разом з тим могутнє зусилля волі до закуття пристрастей і переживань в стиль доби. Ось відвага і динамізм молоді, енергійної літератури США, прозора і нещадна точність французів, мудрий скепсис нової італійської літератури, що увесь вантаж своєї блискучої спадщини вживає для визначення свого зовсім окремого становища в цій добі (напр., Моравія, Дж. Гварескі та ін.), хмуристь сучасних еспанських письменників.

У нас, мабуть, тільки дехто відчуває всю інакшість слова, потрібного добі й породженого добою. Вайлуватість, барокова дрібязковість, розвезлість, несущільність, нестача композиційного глуду, неуміння вибирати матеріал. а понад все — балакучість і закоханість у стрілянні по горобцях з гармат фелъетонної патетики — ось, наприклад, те, що не дозволяє досі жодному

**ЛІТЕРАТУРНА БІБЛІОТЕКА
В АРГЕНТИНІ**

Жваве письменницьке середовище у Буенос-Айресі реалізує свій видавничий плян, в якому слід відзначити: повість О. Драгоманової „По гой бік світу”, історичні нариси Юрія Тиса „Симфонія землі”, „Сентиментальний роман”, Ол. Білосвіта (про роман Шевченка й кн. В. Репніної), що, судячи з уривків, є досить доброю спробою реконструкції одного періоду Шевченкової біографії.

„ГУЦУЛЬСЬКИЙ КОРОЛЬ”

В 1906 році львівська Видавнича Спілка випустила під чч. 137-138 розвідку Андрю Діксона Уайта про „Розвиток уявлень про вселенну”. Переклад зробив Іван Петрушевич, американський українець (помер в 1949 р.). Іван Франко, редагуючи цю брошуру, на другому боці рукописних листків, написав оповідання „Гуцульський король”, досі невідоме в його літературній спадщині. Відкриття зроблено акад. М. Возняком під час його розшуків у рукописному архіві львівської бібліотеки Академії Наук в 1949 р.

Примабалерина Львівського Оперного Театру Валентина Переяславець з партнером в балеті „Штраусіяда” муз. Штрауса.

з українських авторів прорватись у широкий світ.

Чужинцеві-сучасникові, звиклому до гостроти й скороченості, до думок, що діють, як виблиск холодної блискавиці, дуже важко читати наші твори. Йому дуже важко збагнути, чому сучасність ми все ще бачимо очима 60-их, 70-их або в кращому разі 90-их років минулого століття? Чому ми взагалі не бачимо сучасності або просто не хочемо її бачити? Чому втікання від правди сьгоднішнього дня, від аналізи дії і думок української сучасної людини править за основний напрямок нашої літературної активності? Чому ця література змістом і формою така анахронічна?

„Брутальне виховання”, яке Україні дала доба, забравши від неї все те, що було питоме їй, залишило українцям одну завжди незмінну їх якість. Це відчуття краси, яку можна знайти навіть в обставинах, найвіддаленіших від усякої „краси”, в поточному, традиційному розумінні. Це усвідомлення мужнього ритму жаскої сучасності, що всіма, безперечно, відчувається зовсім не як „поверхова мелодія”. Але відчувати — для мистецтва ще мало. Мистецтво і його новий стиль починається тоді, коли брили розколеного масиву починають прибирати точні форми.

Ю. К-ч

Форум читача

Розвиток української літератури йде по кривій. Піднесення і занепад, зліт і спад. Спалахи і тихе чав'ядіння. Напередодні I світової війни, після смерті Лесі Українки, в останні роки життя Івана Франка, українське письменство переживає добу вичерпаності. Революція 1917 року відкриває, мов скрес, ціле поліття бурхливої, схвилюваної творчості. Тичина, Рильський, Хвильовий, Куліш. 30-ті роки, спалахи на еміграції і в Західній Україні: Липа, Антонич, Ольжич. Війна 1941-45 рр. — антракт. Післявоєнне піднесення під знаками МУР-у. І сьгодні знов затишшя. А так хочеться взяти в руки книгу, прочитати її одним духом і зітхнути, очаровано й радісно: „Яка книга, який автор!”...

Але... ми так мало маємо авторів шаленого хотіння, палючого слова. Мало прив'язуємо уваги до центральних тем. Де наші повісті про війну, про боротьбу УПА, про життя і думки українських людей на еміграції та в краю?

Лірика — лірика — лірика... До того ж — ялова або нещира або бутафорна або анахоретська. Справді, досить лірики!...

Вимагаємо правди, тільки правди про українську людину. Про її колосальне прагнення до волі, про її ніжне й сильне серце, про її пригоди в джунглях всесвіту, про її пориви, про її становище до подій і людей.

Повість Т. Осьмачки „План до двору” цікава своїм ритмом. Відкривається, вдруге після „Старшого боярина”, несамопитий світ людини-автора з клекотіючою душею, з прагненням обвинувачення, з ненавистю і любов'ю. „Гетсиманський сад” виявляє поглибленого І. Багряного.

Оце й усе. А де ж У. Самчук, О. Смотрич, І. Костецький? Де нові автори, молоді, сповнені снаги, з широко розкритими очима?

Невідрадні видавничі обставини? Треба їх створити. Без книжки жити не можна. „Друга Україна” твориться насамперед її еміграційною літературою. Невідрадні умови для авторів? Треба їх перебороти. Але треба творів, треба правди, треба горіння, треба „вищого серця” українського.

Без літератури неосаяною буде доба українського скитання. Без літератури, — не обов'язково „великої”, — без літератури щирої, вольової, палкої і промінної. Хіба нема про що писати автори-українці? Хіба залишилась тільки екзотика клясицизму, мертвота історії, бляшана патетика, перебирання музейних камінців? Ось Канада, Америка, Австралія, Аргентина. Нові люди, нові зустрічі, нові враження, нове підсоння, нове небо... Стільки українських доль на тому шляху. Стільки української крові й поту, стільки страждань і зусиль, стільки трагедій і тріумфів!...

Закликаємо всіх, хто вмie дивитись, слухати, відчувати, мріяти, страждати і реагувати: творіть, пишть! Чекаємо вашого слова!

СІНКЛЕР ЛУІС

У відміну від нашого звичаю вважати, що кінець земної мандрівки автора відбирає право на критику його творчості, в Америці бій за письменника починається щойно після його смерті. Критики наполегливо заходяться біля відвіювання зерна від полови в творчості одного з найвидатніших авто-

Сінклер Луїс

рів США нашої доби, Сінклера Луїса, який помер 10 січня ц. р. Літературний шлях цього автора справді химерний. Він почав від повістей, які довгий час не виявляли ніякої особливої творчої сили. Такими пересіченими творами були Луїсові: „Наш містер Ренн“, „Робота“ тощо. В 1920 році загальну увагу привернув на себе його роман „Мейн Стріт“, що був документом величезної мистецької й суспільної ваги. Ще більший відгомін здобув роман „Біббіт“ з 1922 року. Це був майстерний розріз середнього суспільного прошарку США. Світовий розголос цих двох творів запевнив Сінклера Луїсові ім'я незвичайно сміливого й глибокого письменника-мораліста. Повість „Арровсмит“ була нарівні з попередніми осягами.

Але далші твори, як „Елмер Гентрі“, „Додсворт“ включно до політично-суспільних памфлетів і до передсмертного твору „Такий широкий світ“ вражають прикритим, ступневим спадом творчого рівня.

Не дивлячись на те, що книжки С. Луїса завжди осягали максимальну читабельність (напр., „Королівська кров“ розійшлася в півтора мільйонно-ному накладі), давніх ентузіастів таланту „мінсотського космополіта“ (Луїс жив останні часи в Італії) знеохочувала якась хвороблива застояність автора, його постійне наслідування самого себе, недостатня інвентивність. Він, наприклад, не силкувався навіть вишукувати нових героїв: під іншими іменами скрізь у його пізніших творах фігурують ті самі постаті.

Як стверджують критики: Луїсові постійно бракувало „сили до зростання“. Однак, як би не було, але вага „Мейн Стріту“, „Біббіту“ і „Арровсміта“, із становища часової віддалі, настільки поважна через основну суспільну цінність цих творів, що, навіть коли б усі інші писання С. Луїса були забуті, його місце в літературі США безумовно запевнене.

М. К.

Уот Уйтмен

З „ПІСНІ ПРО САМОГО СЕБЕ“

Різницький челядник здимає із себе фартух
(він у ньому різав скотину)
або точить свого ножа в рундуку;
я ж зупиняюсь, дивлюсь і люблю я його,
за тихе гільтяйство, за мову веселу люблю.

Ковалі з волохатою, чорною груддю стоять при ковадлі,
молоти в кожного з них у руці, велитенські, важкі,
робота кипить і палахко палає їх горно.
Я ж на порозі стою і дивлюсь, як працюють вони,
стани стрункі їх і дужі рамена та руки.
Молоти вгору здимають оці ковалі переважкі,
вгору спрокволу здимають, так певно і сильно, —
ні не наоспіх працюють вони, а кожний ударить, —
з силою вдарить туди, куди треба ударить.

Переклав О. З.

НОВА ПОВІСТЬ ПИРЛ БАК

Відома авторка „Доброї землі“ повертається знову до китайської тематики в своїй останній повісті „Божі люди“. Світ Китаю в добу боксерського повстання, тобто на початку нашого століття, бачимо очима двох американських хлопців, що живуть в різних середовищах в Шангаї. Мистецтво Пирл Бак в галузі реалістичного, широкого полотна, на цей раз з історичним підґрунтям, виявляється в усій повноті.

Анрі Труая і Микола Гоголь

Один з видатніших письменників сучасної Франції Анрі Труая (справжнє прізвище — Тарасів, з походження українець) в розмові з представником „Нувель Літерер“ заявив, що його особливо улюбленим письменником є Микола Гоголь, — „цей неспокійний і жакітливий карикатурист, цей стиліст першого рівня“. Труая не заперечує впливів Гоголя, що позначилися в його романах „Земля на плечах“ і „Так довго, як існуватиме земля“.

ЧИ ВІДКРИТО ТАЄМНИЦЮ АКТОРСЬКОГО УСПІХУ?

Теодор Гаф написав біографію Чарлі Чапліна — „короля фільму“. Книжка докладно розглядає шаблї сценічної кар'єри Ч. Чапліна на тлі його назагал невеселого особистого життя. Постать відомого актора розглянено не лише як спробу упорядкування біографічних фактів, але насамперед — як спробу знайти той глибокий внутрішній зміст Ч. Чапліна, що принадив колись навіть філософа Ганді. Може цей внутрішній чар і є ключем небувалою успіху?

В США гостює видатний французький мистець Рауль Дюфі, один з піонерів модерної „паризької“ школи в малярстві. Його останні акварелі з побуту в Америці, присвячені головним чином краєвидам Нью-Йорку, виставлено поруч з давнішими творами.

* * *

Відомий драматург США, автор „Анни Крісті“, „Імператора Джонеса“, „Електри“, „О, дичавино“ та інших п'єс, що йшли також й в українських театрах, Юджін О'Ніл важко захворів.

„ЗВІДСИ У ВІЧНІСТЬ“

Такий заголовок має книга, що викликала дотепер найбільше рецензій. Думки критиків поділені: 50 висловилися за книжку; 11 — стрималися, але виразно сприяють; 5 — рішуче проти. Цитуємо декілька таких зовсім суперечливих голосів: „видатний новий талант в нашій літературі“... „нудна й дурна непристойність“... „в'язанка мерзотностей“... „блискучий дебют“...

Досі продано „Звідси у вічність“ сто тисяч примірників. Друкуються нові наклади. Готується кіносценарій на канві тексту.

Що ж таке „Звідси у вічність“? Це всього тільки книжка про життя військових, на Гавах напередодні 2-гої світової війни, написана ще дуже молодим дебютантом, досі нікому невідомим Джемсом Джонсом, донедавна рядовиком американської армії. Своєю супернатуралістичною фактурою Джемс Джонс нагадує відому книгу Нормана Мейлера „Голі й мертві“ з війни на Пацифіку і де в чому Ернеста Гемінгвея („Прощай, зброе“).

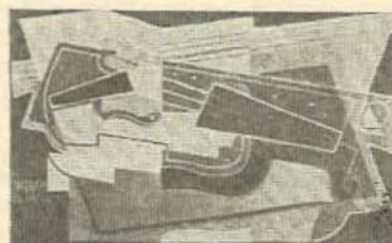
Цікаві погляди автора: „Я не інтелектуаліст і дуже мало займаюся сучасним письменством. Воно мене не цікавить. З письменників США захоплююсь Томасом Вулфом. В писанні треба позбавитись всякої штучності. Навіть інтрига, сюжет — це вже штучність. Що простіше ви пишете, тим краще для вас. А писати можна про все. Якщо б, наприклад, світ узяли чорти, — я з охотою приглядався б цьому видовищу, щоб його описати“.

Однак Джемс Джонс не є випадковим явищем. Його успішний дебют стоїть в тісному зв'язку з повною не-

залежністю молодих письменників США від літературних манер і панівних „мистецьких напрямків“. Талант вибухає стихійно, з могутнього джерела національної американської енергії, але рівень літературної спадщини англо-саксонського світу слова примушує його проробити самотужки процес внутрішньої, суворой організації. Подвійний натуралізм — з притаманного літературі США нехтування фразою й романтизмом і з світогляду покоління, яке формується в „добі жаху“, війн, революцій, переворотів і соціальних зрушень. Здоров'я людини не боїться правди, терпкого слова чи дійсності. Звідси її уявна прямолінійність і біологічність, а проте за цим усім стоїть глибока віра в духа. За мінальними реаліями шорсткої і грізної доби стоїть Вічність. Такий прихований зміст книжки Джонса. Це водночас документ психіки сучасників і світоглядова програма...

Поруч з Мейлеровими „Голими й умерлими“, Танами Гасаки „На імперському шляху“ та ін., це видатний твір, написаний представником схвалюваного молодого покоління США.

Гр. Ш.

Жуан Гріс

„Скрипка і клярнет“.

МИ І ЛІТЕРАТУРА США

Дискусія про духове провідництво Америки набирає всієї ваги. Нема ніякого сумніву, що вплив американської культури, зокрема письменства, на європейську творчість стає вже довершеним фактом.

Нашої зустрічі з американським світом духових вартостей оминати ніяк не доведеться. Перш за все тому, що, напр. модерна література США, хочби в перекладах, зовсім не є невідомою в сучасній Україні, по-друге тому, що грона інтелектуальних сил еміграції оселені переважно в США й безпосередньо стикаються з різними галузями американської культури. В цих двох руслах допливає до нас той, як назвали ми колись, гремучий гірський потік, що зветься письменством США. Що знали ми досі про нього? Крім популярного й у нас Марка Твейна, хрестоматійної Бічер Стоу, оповідань Е. А. По, улюбленого молоддю Джека Лондона, егзотичного „Гаявати“ Лонгфелло (в перекладі О. Олеса) — майже нічого. На жаль, ніхто з давніших осілих в США земляків не подбав навіть про невеличку антологію письменників США. Відкривати доводитись їх нам із значним спізненням. Правда, ми тут не осамітнені. Ще 50 років тому письменство США було для Європи „нехтованою вартістю“, поки несподівано вирросло до світового феномена. Несподівано навіть для нього самого. Як стверджує музикант Сесіл Сміт: „Мабуть нам прийдеться перейняти світове провідництво (в галузі музики й інших галузях мистецтва) в другій половині ХХ століття. Ми маємо безмежну кількість талантів, безмежну рецептивність, безмежну енергію“. Це провідництво, звичайно, не торкається якись „Асфальтових джунглів“ чи інших „Мардер-сторіс“. Ні, тут є речі кращі й повноцінніші. Насамперед — суспільницька і гуманістична настанова попередньої і сучасної генерації ведучих письменників. З літератури можна вчитись любовию до людини, навіть при всій гаданій недбайливості, яку виявляє до людської істоти Гемінгвей чи Міллер. Широка епічна полотно, що їх у Європі в письменстві вже зовсім нема, можна добачати в монументальних творах Ептона Сінклера, Сінклера Луїса, у Драйзера, у Стейнбека. Можна захоплюватись нечуваною свободою, простотою і безоглядністю з якою письменники США малюють людей, суспільство, побут, факти життя. Нарешті можна запозичити в письменників США їх професійну майстерність. Гадано розхристаний стиль і манера того чи іншого мистця, оформлюється повним оволодінням матеріалом. Безпосередність дії, величезна драматичність, мужня енергійність — ось головні прикмети майстерності. Через те кожний твір набирає ознак соціальної функційності.

Наша зустріч з літературою США, при умові нашого тверезо-критичного становища, може діяти, як один із чинників корисного духового обміну.

КЮ

СКЕПТИК І ЕНТУЗІЯСТ

(діалог, що міг бути)

Скептик: Говорити про „наступ української культури” — щонайменше невігластво. Де ви його бачите? Чи наша доба не є жахливим прикладом української культури? Адже ж один із письменників недаремно цитував Шекспіра: „Я бачу глядатора, що лежить переді мною”...

Ентузіяст: Справа зовсім не в сучасному періоді. Розвиток культури не міряється місяцями й днями. Для мене українська культура вже 200 років у неугавному бойовому поході. Це глибинний процес, спалахи якого виявляються тільки в осягах окремих одиниць, і то часто зовсім не в українських середовищах, або у фрагментах рвійного й запліднюючого майбутнього підйому. Не заперечте ж, що український народ надзвичайно талановитий і працьовитий, зокрема, коли йдеться про галузь мистецтва.

Скептик: Так, але в усьому цьому нема ще синтезу. Спалахи - це не процес. Тобто — тяглість. А без тяглість немає цілості.

Ентузіяст: Ще Гавлтан сказав, що велике мистецтво завжди фрагментарне. Життя не може бути суцільним святом. Воно має свої будні й свої свята. Так і культура. А проте, в цих спалахах, як я сказав, помітна основна лінія. Вона єднає Стравінського з Бортнянським, Грищенка з Лосенком, Гоголя з вертепним дійством 17 століття і з Юрієм Яновським. Не важливо, де, як і коли це виявляється, але один незримий, глибинний ритм одухотворює ці цінності, що їх на протязі десятиліть творять (хоч і фрагментами) українські таланти. Це є вислів духової зрілості великого народу, ослілого, мов гранітний масив, на просторах між Карпатами і Кавказом. Це — наступ, що наказує мені бути оптимістом.

Скептик: Припустімо, хоч я не схильний до узагальнень, тим більше оптимістичних. Але, що з вашими спалахами сьогодні?

Ентузіяст: Сьогодні світ для нас, українців, став значно вузчий, ніж, скажімо, за часів Гоголя або навіть Хвильового. Спалахи українського духа нотуюмо всюди: від Аляски до Патагонії, від Баварії до Криму. Незримі антени надають хвилювання українських творчих душ. Важко, дуже важко прийти їм до повноцілого вияву. Те, що видобуто наверх і зафіксовано, як твір духа, навіть приблизно не відповідає тим можливостям, які має українська культура на цьому етапі, нашому культурному потенціалові, так би мовити.

Скептик: З цим можна згодитись. Обставини для нашого культурного

процесу виключно важкі.

Ентузіяст: Але греба їх перебороти! **Скептик:** Це справа не гуртів, — хоч це й парадоксально говорити з нашу добу „повстання мас”, — а одиниць.

Ентузіяст: Так, героїчних і трагічних, коли хочете. Тобто таких, які не чекають негайного і конкретного виявлення їх праці, а може, хто знає, тільки прокладають дорогу, „вчать інших, як жити”...

Скептик: Залиште голосні слова. Найважливіше для нас, людей, що діють для української культури, чи тільки сприяють цьому діянню, це (беручи до уваги сказане вами про звуження світу) порівнювати, тільки порівнювати. Що з нашого вітчизняного осягу, пристосованого до обставин, який в цих специфічних обставинах може вдаватися „геніальним”, коли на ринках світової культури йому ціна — нуль. Ось чому я проти зайвого оптимізму. Заколісуйте себе успіхом серед своїх же, продукуєте масово „геніїв”, а вийдіть з цим на люди?! Ні, насамперед дбаймо про рівень. Ви не можете сказати, що навкруги нас пишуть, малюють, компонують погані речі і світові можна давати щонебудь. О, ні! Мабуть, таки „техніка” вирішує.

Ентузіяст: Ідея вирішує. Я хотів би, щоб ідея нашої літератури...

Скептик: Це галузь високої філософії. Гай-гай, для чого це говорити. Великі філософи родяться раз на століття. Але добрі письменники, актори, співаки, музиканти, малярі, соціологи, психологи тощо — діють щодня. Нам треба саме таких. Нам треба не геніїв, а чесних працівників, людей знання, рівня й свідомості свого „собачого зобов'язку”. Це й є запорука успіху.

Ентузіяст: А зрушення суспільного масштабу?

Скептик: Прийде тоді, коли одиниці покажуть, що зони можуть. Не звальйте на суспільство вину вашої особистої нікчемності. Будьте певні, що світ не без добрих людей. Безіменні й сірі ентузіясти справи української культури ще існують. Вони нам допоможуть, бо розуміють, що справа культури — це справа нашого тривання, нашої перемоги й нашого утвердження.

Ентузіяст: То й ви є того погляду? **Скептик:** Хіба я мав колинебудь інший? Тільки ви перебували в піднебесних мріях, а я — на землі. Вірте, нема нічого кращого в світі, як творити осуди на підставі реальних даних. Але не гнівайтесь. Ваш порив, мій холодний розум. Ваш оптимізм, а моя тверезість — запорука союзу.

Р. Олененко

Оперна група Колумбійського університету виставляє оперу американського композитора Догласа Мура „Велетні землі”. Сюжет взято з новели Рольваага, з сучасного американського життя. Доглас Мур виставляв вже одну свою оперу, „Чорт і Данієл Вебстер” в 1938 році.

В Берліні відбулася праярем'єра нової опери „Амфітріон”, яку скомпонував Роберт Обуссіє, використовуючи тексти Мольєра і Кляйста. Критика прийняла нову оперу досить холодно.

„ОБРІІ”

літературно-мистецька газета

Редагує: Колегія.

Видає: В. Возняк.

Редакція застерігає за собою право робити мовну і літературну коректуру та скорочення рукописів.

ПЕРЕДПЛАТА:

Річно \$2.50
Три кварт. \$2.00
Піврічно \$1.40

В Карнегі Гол у Нью-Йорку відбулася концертна версія „злочасної” атональної опери „Воцек”, якою всі цікавляться, але бояться виставляти. Кожна постава „Воцєка” закінчується скандалом. Це твір одного з найталановитіших учнів Арнольда Шенберга, Альбана Берга, за лібретом, оснований на одноіменній драмі Георга Бюхнера. Опера була написана в 1921 р., виставлена вперше в Берліні в 1925 р., викликаючи різні, переважно негативні голоси. В Америці вперше поставлено „Воцєка” Л. Стоковським в 1931 р. в Філадельфії. Цього року її виставлено в Зальцбургу. Пробна версія в Карнегі Гол йде під проводом Димітрія Мітропулоса.

В квітні м-ці ц. р. у Вашингтоні почався фестиваль американської музики. Виконувалась під керівництвом Річарда Белса військова соната „Битва під Трентоном”, написана сучасником Бетговена Джемсом Гевіттом і присвячена Вашингтону.

З ЛІТЕРАТУРНОГО ВЕРТЕПУ

„СЛОВО ПРО ЗБУРЕННЯ МУРУ”

Інтермедія 1.

КОСТЕЦЬКИЙ (гемінгеуючи, камбрумбрумлячи): Форсування Хорсове неfortunно схворостилось. Асоціуюмо: Хорс, Порс (Порський), Корс, Морс, Торс, Горс — далі впадає в непристойність.

САМЧУК (по беторст-стрітах, в снігах і в бобровому хутрі блукаючи, меланхолійно видавця для „ОСТА” шукаючи):

Хоч у банках Торонто,
я не маю ще конта, —
взагалі — я дещо обмежений,
канадійсько протверезений,
однак: монументальний,
геніальний,
національний, —
УЛАС, по Тарасові Перший.

БАГРЯНИЙ (міністеріально, многострадально і епохально):

Вдаримо в гонги
й інші бумеранги грозово-блакитно,
чомось бо мені маркітно.
Книгу видав, а досі з Гонконгу —
ні з гуртків сприяння в Конго,
нема пропозицій про геніальність.
Ділювіальність! Безвідповідальність,
Два рази два — чотири, —
доказано без офіри
мою супер-монументальність.
Штурмани майбутнього, уердепісти,
що ж ви, бастуєте?!
Громадськість мерщій
мо-
бі-
лі-
зуйте!!!

ШЕРЕХ (елегічно):

Лунд — Стокгольм — Упсала. —
ось куди доля заслала
критика — плюраліста,
органісто-європеїста.
Блукаю над синім морем,
тугу посилаю в простори:
де ж ви мої пташенята,
чаєнята-серафименята?
На взгрі'ях макулятури,
з маркою навіть МУР-у,

процвітають енки і енки,
не Тичини і не Шевченки.

І тіні вітають хмуρο:

Державина експозитура,
примари графоманил,
що їх я до МУР-у мавив.

ЧАПЛЕНКО (забираючи голос в дискусії):

Я — реаліст, збагачений нудист,
(від слова нудний, а не голий)
крім усього — суфіксист, —
в тенетах „сразкової” мови.

КОСАЧ (шпагою вимахуючи):

Екзистенціаліст химерний,
сюрреаліст мізерний,
з олімпійського муру —
просто в світову літературу.
Рахманний і вихровійний,
тонкостанний і безнадійний,
кармазинно-разючий,
неперевершено блискучий.
Джонсоні, Шекспіри, Мальро,
Сервантеси і Фігаро:
готуйте цитати
генія — теж рятувати.

ЯР СЛАВУТИЧ:

Всезагальний і всенародний,
самобутний і самородний,
вселітавний і всебарабанний
всеславутний і самоданный, —
видаю баллади і сонети,
монографії і триолети,
канцони і канцонети,
і... власні портрети.

Інтермедія 2.

КОСТЕЦЬКИЙ: Крапка, бо хочу
Сер, джойсуймо еліотування ріль-
кисто, дос-пасосуймо пікасовсько. Ви-
хиялення починається: хиялення, ляння,
ня, я... далі впадає в потік непритом-
ності.

ДЕРЖАВИН (заклучний гімн):

Слава стилям усім:
клясичично-горілічичним,
курпівівсько-макабрничним,
шаянівсько-еклектичним
і еготичним.
Муру нема — тільки й слави,
а славен, славен —
Архи-Державин.

О. Олександрович

КОМЕНТАРИ

„КИІВ” (Філадельфія), ч. 1, 1951, поезія: крім майстерного перекладу О. Лятуринської вірша Г. Містраль, цінний, хоч і в звичних рамках ребуса віршевий фрагмент О. Заєвського, Сеньйор історичної белетристики, сумлінний в озброєнні „реаліями” доби. Ф. Дудко втішає фрагментом з роману про Мазепу. Належного рівня есеї В. Порського („Лебединий спів”), Сучасника („На літературні теми”), О. Домбровського („Землі України в античній літературі”). Закінчено цикл об'єктивних нарисів В. Блавацького про Львівський Оперний Театр в роки війни.

„ОВИД” (Буенос-Айрес), ч. 2. З літературної тематики журналу звергає увагу спроба популяризації передісторії України в поетично-філософських роздумуваннях Ю. Тиса. Його ж цікаві пояснення до „Лісової пісні”.

ПОШИРЮЙТЕ

ГУРТ ПРИХИЛЬНИКІВ І
ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ОБ-
РІІВ”!
РОЗБУДОВА „ОБРІІВ” В
РУКАХ ЧИТАЧІВ.

В найближчих числах „Обрїів” будуть вміщені праці таких авторів:

Е. Андрієвська, Б. Берест, О. Веретенченко, П. Волиняк, В. Гайдарівський, М. Григорій, О. Драгоманова, І. Колос, І. Костецький, Н. Корибут, Ю. Косач, Д. Кислиця, К. Кукловський, Л. Лиман, О. Оглоблин, П. Павлович, В. Переяславець, Г. Подоляк, М. Приходько, О. Ревюк, О. Смотрич, Н. Синявська, Ю. Соловій, І. Соневицький і ін.

ОСТАННІ ПРИМІРНИКИ НОВОЇ КНИЖКИ !!!

ПРОФ. П. КОВАЛІВ — БОРИС КОВАЛІВ

МИСТЕЦТВО СЛОВА

Посібник для акторів, декламаторів, дикторів, членів драматичних студій, педагогів, письменників, поетів, політиків, промовців, проповідників, священнослужителів, співаків, студентів, учнів середніх шкіл і всіх, хто вивчає живе слово й рідну мову.

ЦІНА (разом з пересилкою): \$1.20

Замовлення виконуємо тільки після надіслання повної вартості книжки та коштів пересилки в чеках, готівкою або поштовими марками на адресу:

Borys KOVALIV, 3456 Broadway, Apt. 6 D
New York 31, N.Y., U.S.A.

